

SLO SLOVENSKI ZGODOVINSKI MAGAZIN. ČASI, KRAJI, LJUDJE. September 2018/3, št. 19.

Poljudnoznanstvena zgodovinska revija SLO, ki jo štirikrat na leto izdaja založba Družina, bo konec leta 2018 zaokrožila peto leto izhajanja. Pred nami je devetnajsta redna številka, dejansko pa že dvajseta, saj je junija izšla prva, zelo odmevna tematska številka, posvečena prvi svetovni vojni.

V Zgodovini v šoli o reviji doslej še ni bilo mogoče prebrati nobenega poročila, ocene ali mnenja, zato je čas, da SLO vsaj kratko predstavimo tudi na njenih straneh. Urednik in trije

področni uredniki, vsi doktorji znanosti, se skupaj z oblikovalcem trudijo približati slovensko preteklost najširšemu krogu bralcev. Bogato ilustrirana barvna revija, v kateri sta slikovni in besedilni del zastopana skoraj enakovredno, lahko nagovori strokovnjaka in laika ter vse generacije od osnovnošolske dalje.

Tudi v pričujoči številki najdemo običajno število enajstih prispevkov na 6–8 straneh. Uvodnik z naslovom In vendar so jih brali!, posvečen cenzuri tiskane knjige, je tokrat prispeval področni urednik Luka Vidmar, avtor razstave o prepovedanih tiskih v zgodnjem novem veku, ki je bila do srede septembra leta 2018 na ogled v NUK-u.

Tako kot v vseh številkah doslej lahko prebiramo o zelo različnih temah od prazgodovine do sodobnosti. Prvi prispevek, izpod peresa Janje Železnikar, vključuje dejansko celoten spekter obdobj. Govori namreč o življenju na kamniških planinah od prvih arheoloških najdb do danes in se navezuje na stalno razstavo Medobčinskega muzeja Kamnik. Boštjan Laharnar v luči grških in rimskih piscev predstavlja Noriško kraljestvo do njegove podreditve Rimljanom, plemensko zvezo, ki je iz središča na današnjem avstrijskem Koroškem segala tudi v slovenski prostor. Srednji vek je zastopan z dvema prispevkoma. Martin Bele piše o Sigfridu Marenberškem, ki je v 13. stoletju opazno zaznamoval Štajersko in o čigar žalostnem koncu na vislicah natančno poroča Avstrijska rimana kronika. Avtor tako nadaljuje serijo prispevkov o pozabljenih srednjeveških »junakih« na Slovenskem. Umetnostnozgodovinski

prispevek Dejana Mantaroskega nam približa naslednje, 14. stoletje, in najvzhodnejšo slovensko pokrajino, Prekmurje. Mojster Janez Akvila iz Radgone je v župnijski cerkvi v Martjancih potrdil svoj avtorski prispevek s podpisom in lastno upodobitvijo, ki velja za enega najstarejših ohranjenih avtoportretov umetnika v Evropi. Silverster Gabršček želi v letu evropske kulturne dediščine osvetliti v krščanstvu vsebovane genetske »klice«, ki so v stoletjih vidneje vplivale na (so)oblikovanje slovenske kulturne biti in omike, začenši z antiko. O velikem prešernoslovcu in vzgojitelju Tomu Zupanu piše Damijan Janežič v obsežnejšem članku, ki se bo zato nadaljeval še v naslednji številki. Zupan je sicer slovenski javnosti najbolj znan kot zbiratelj Prešernove zapuščine, a je bilo njegovo delovanje bistveno bolj razvejano. Kot odmev na stoto obletnico smrti dr. Janeza Evangelista Kreka v letu 2017 predstavlja starosta slovenskih zgodovinarjev, prof. dr. Ignacij Voje, Krekove pomnike, raztresene po Ljubljani in drugod. Zrasli so predvsem v prvih letih po Krekovem nenadnem odhodu, usoda pa jim ni vedno prizanašala. Etnološko obarvan je prispevek Bojane Rogelj Škafar o oblikovanju t. i. narodnega likovnega sloga v burnem obdobju med obema svetovnima vojnama. Prizadevanja po izražanju slovenskosti v unitaristično urejeni jugoslovanski državi so med drugim našla izraz v poskusih rekonstrukcije sloga, ki so ga sestavljale iz kmečkega življenja vzete in stereotipizirane sestavine s funkcijo simbolov za izražanje identitete slovenskega naroda. O spregledani simboliki piše Primož Lampič v obravnavi Plečnikovega načrta za grobnico generala Maistra, ki jo vključuje v širši kontekst časa in prostora. Skozi 20. stoletje vse do danes nas na poseben način popelje Marko Kumer v prispevku o slovenski pirotehniko s povednim naslovom Od čudežne svečke do ognjemeta! Z zadnjo tematiko, Ljubljano in njenim zaledjem v času socializma, pa Jelka Piškurić bralca sooči z velikimi razlikami med mestom in podeželjem na primeru slovenske prestolnice, ki se je urbanistično najbolj spreminjala in doživela največjo demografsko rast v šestdesetih in sedemdesetih letih minulega stoletja.

Tudi zadnja številka revije SLO stremi k tematski raznolikosti, čim bolj uravnoteženi zastopnosti celotnega slovenskega prostora in vseh zgodovinskih obdobj, atraktivnosti in zmožnosti nagovoriti zelo široko bralstvo. Kazalnika uspešnosti leta 2014 začetega projekta sta nedvomno za današnji čas visoka naklada in naraščajoča prodaja. Kot takšna, edina te vrste na Slovenskem, opravlja revija tudi poslanstvo približati zgodovino šolajoči se mladini na nevsiljiv, kar se da neposreden način.

Dr. Boris Golec